

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת פרשת ראה, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדיה, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון קא), והוא אוצר בלום מתוך רכבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש בהרלוי"צ זצוקלה"ה נבג"מ זיע"א.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ובאיזהו מקומן אף עברו עריכה קלה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה מפיו של משיח, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

יוצא לאור על ידי
מכון אור החסידות

845 Eastern Parkway, Brooklyn, NY 11213
(718) 732-9017/8

נדפס באדיבות

The Print House
538 Johnson ave. Brooklyn, NY 11237
(718) 628-6700

תוכן העניינים

מקרא אני דורש

בכמה מקומות בתורה מצוים על דביקות בה', ובכל מקום הכוונה לסוג מיוחד של דביקות; ביאור דברי רש"י על הפסוק "ובו תדבוקן" – "הדבק בדרכיו".

(ע"פ לקוטי שיחות חלק יד עמ' 53 ואילך)

יינה של תורה

ביאור השייכות בין תוכן הסימנים ד'מעלה גרה' ו'מפרסת פרסה' לתוכן ענין האכילה; יבאר סימנים אלו בעבודת האדם את השי"ת.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק ב עמ' 375 ואילך)

חידושי סוגיות

מביא כמה דרכים באיסור פדיון פירות שנקנו ממצעות פדיון מעשר שני, דמצינו ע"ז ג' טעמים, אם הוא מדין "טפל חמור מן העיקר" או מטעמים אחרים, ויבאר דהדבר תלוי בג' אופנים בגדר מה שהתירה תורה לפדות פירות מעשר, וע"פ זה יבאר הרבותא בלשונות הרמב"ם בזה.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק לד עמ' 75 ואילך)

הוספה – דרכי החסידות

אגרת קודש מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש בעניני עבודת חודש אלול – חודש הרחמים והסליחות.

(אגרות קודש חלק ד עמ' קלא)

מקרא אני דורש

”ובו תדבקון” – דביקות ממש

בכמה מקומות בתורה מצוים על דביקות בה, ובכל מקום הכוונה לסוג מיוחד של דביקות; ביאור דברי רש”י על הפסוק ”ובו תדבקון” – ”הדבק בדרכיו”

א. על הפסוק (פרשתנו יג, ה) ”אחרי ה’ אלקיכם תלכו גו’ ובו תדבקון” מפרש רש”י התיבות ”ובו תדבקון”: ”הדבק בדרכיו גמול חסדים קבור מתים בקר חולים כמו שעשה הקב”ה”. כוונתו של רש”י, בפשטות, היא ליישב התמי’ בזה: וכי אפשר להדבק ב”ה’ אלקיכם”? ומתרץ שפירוש הכתוב הוא – ”הדבק בדרכיו גמול חסדים וכו’ כמו שעשה הקב”ה”, שעי”ז אתה דבוק בהקב”ה.

והנה, ענין זה שעל האדם להדבק בהקב”ה כבר נאמר קודם לכן בכמה מקומות, ושם או שלא פירש רש”י דבר או שפירש בענין אחר. לעיל, בהפסוק ”ואתם הדבקים בה’ אלקיכם”, ובהפסוק ”ובו תדבק” (ואתחנן ד, ד. עקב י, ט), לא פירש רש”י מאומה. ובהפסוק ”ולדבקה בו” (עקב יא, כב) מפרש (באופן אחר מכאן) – ”אפשר לומר כן והלא אש אוכלה הוא אלא הדבק בתלמידים ובחכמים ומעלה אני עליכם כאלו נדבקת בו”.

וצריך ביאור בטעם החילוק בכל מקומות הללו.

ב. והנה בפשטות, מה שעה”פ ”ואתם הדבקים בה”א חיים כולכם היום” לא פירש רש”י מאומה, הוא משום שפירוש ”דבקים” למדנו כבר ענינו לעיל בפרשת וישלח (לד, ג) ”ותדבק

נפשו בדינה וגו', שהכתוב עצמו מפרשו מיד לאח"ז, שענינו של "ותדבק" הוא "ויאהב את הנערה". ומובן בפשטות דע"ז הוא גם ב"ואתם הדבקים בה"א", שבני" דבוקים הם בנפשם בה"א באהבה לה', ולכן לא הוצרך רש"י לפרש זה שם.

ועד"ז במה שנא' בפרשת עקב: "את ה"א תירא . . . ובו תדבק", ג"כ יש לפרשו שהוא ענין של דביקות בה' באהבה. והחילוק ביניהם הוא רק בזה שהכתוב "ואתם הדבקים" דיבר בהווה, שהיום הם דבקים בה' בפועל, והכתוב בפרשת עקב הזהיר על העתיד, שכשינסו לארץ צ"ל דבקים בה': "ובו תדבק".

אמנם, בהפסוק "ולדבקה בו" (דסוף פרשת עקב) א"א לפרש שענינו דביקות באהבה, מאחר שזה בא שם כציווי בפני עצמו – "לאהבה את ה"א ללכת בכל דרכיו", דע"ז מסיים "ולדבקה בו". ופשוט שהכתוב לא חזר מיד לצוות עוה"פ על ענין האהבה. ועכצ"ל שהכוונה היא לדביקות יותר כללית, דהיינו לאחרי שבא "לאהבה את ה"א" וגם "ללכת בכל דרכיו", שיתעלה עוד ויגיע לבחי' "ולדבקה בו" ממש. ומכיון שכן, הוקשה (לרש"י): "אפשר לומר כן והלא אש אוכלה הוא", היינו, איך אפשר "לדבקה בו" בדביקות, שהיא למעלה מדביקות שעל ידי האהבה לה' "והלא אש אוכלה הוא"? ולכן מפרש "הדבק בתלמידים ובחכמים ומעלה אני עליכם כאילו נדבקת בו".

ג. והנה, בהכתוב בפרשתנו "ובו תדבקו", אין שייך לפרש כבהפסוקים הנ"ל:

א. אין לפרש "ובו תדבקו" במובן של דביקות הנפש באהבה להקב"ה, דהרי הכתוב כאן נאמר בהפרשה הדנה בנביא שקר מסית ומדיח – "כי יקום בקרבך נביא או חולם . . . לא תשמע . . . כי מנסה ה"א אתכם לדעת הישכם אוהבים את ה"א בכל לבבכם ובכל נפשכם". ומכיון שהענין הכללי דהפרשה הוא "לדעת הישכם אוהבים כו'", אין שייך לומר שחזר הכתוב לצוות על ענין האהבה כפרט אחד. ועוד, דהרי בכתוב נאמר "ואת מצותיו תשמרו", וזה הרי כולל מצות אהבת ה'.

ב. וכן קשה לפרש שהכוונה היא לדביקות בתלמידי חכמים, כי מזה שהכתוב מפרט והולך כמה ענינים ומסיים "ובו תדבקו" מובן שזהו תכלית הדביקות, שלמעלה גם מהדביקות שבמצות אהבת ה', ואילו הדביקות בתלמידי חכמים היא רק בבחינת "מעלה אני עליכם כאילו נדבקת בו" (רש"י שם), ואינה כהדביקות שבאהבת ה'.

לכן מפרש רש"י "הדבק בדרכיו, שע"ז אנו דבקים בו" ממש.

ד. דהנה, בהענינים שחשיב רש"י ב"הדבק בדרכיו" הוא רק "קבור מתים בקר חולים כמו שעשה הקב"ה". ולכאורה דרוש ביאור מדוע אינו מזכיר גם גמ"ח בממון, שהיא הרי מצוה מפורשת בתורה? וכן צ"ב מה שמשמיט הענינים שנזכרו בגמרא (מקור דברי רש"י) – "מה הוא מלביש ערומים, דכתיב ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם, הקב"ה ניחם

לקראת שבת

ז

אבלים, דכתיב ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלקים את יצחק בנו" ורש"י משמיטם. וטעמא בעי?

וע"פ האמור אתי שפיר והכל עולה כמין חומר, דמכיון שלפני "ובו תדבקון" נאמר "ואת מצוותיו תשמרו", מובן שהציווי על דביקות זו הוא בדבר שאינו חיוב ומצוה. לכן מפרט "קבור מתים בקר חולים כמו שעשה הקב"ה", כי בדברים אלו מצינו שהקב"ה עשאם באופן כזה שבדוגמתם לגבי האדם לא היה מחוייב לעשותם:

קבור מתים – הקב"ה עסק בקבורתו של אהרן [דהרי במיתת אהרן נאמר (חקת כ, כח) "וימת אהרן שם בראש ההר (ומיד אח"כ) "וירד משה ואלעזר מן ההר", ולא נזכר שם מאומה אודות קבורתו ובכל זאת נאמר "ויקבר שם", וע"כ שהקב"ה עסק בקבורתו], ושם לא היה הדבר בגדר חיוב, שכן רבים מישראל היו בודאי מוכנים להתעסק בקבורתו.

בקר חולים – הקב"ה ביקר את אברהם אע"פ שודאי באו כמה מאנשיו ורעיו לבקרו. [ואף שרש"י מפרש שם "הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה" (בכדי שלא יטריחוהו אורחים), הנה א. זה היה הרי ביום השלישי, משא"כ בשני ימים הראשונים. ב. הכוונה לאורחים (דבר הקשור בטרחה וכו'), אבל פשיטא שב"ב של אברהם ורעיו בקרוהו].

ומטעם זה גם לא הזכיר גמ"ח דממון, דהרי: א. לא מצינו שעשה כן הקב"ה. ב. מכיון שזהו ציווי מפורש בתורה, הרי זה בכלל "ואת מצוותיו תשמרו".

וכן אתי שפיר מה שמשמיט "מלביש ערומים", דהרי לאדם וחווה לא היה מי שילבישם זולת הקב"ה, ולהלביש ערומים במצב כזה מצוה מפורשת היא – "עד בא השמש תשיבנו לו" (משפטים כב, כה).

ומה שהקדים קבורת מתים לביקור חולים – כי מכיון שיש לעשות דברים אלו רק משום שהקב"ה עושה כן ולא מצד חיוב ומצוה, ועל האדם לידבק בדרכיו, כותבם באופן דמהקל אל הכבד: בקבורת מתים אין חשש שהאדם יוזק עי"ז, ואילו בביקור חולים קיים חשש שהמבקר יוזק מהמחלה.

ולפי זה מובן מה שמשמיט ניחום אבלים – דאם חייבים להדבק בדרכיו של מקום בדברים שיש בהם טרחה מרובה או חשש של סכנת חולי, מובן מאליו שיש להתנהג בדבר שאין בו לא זה ולא זה.

יינה של תורה

סימני ההיכר אם עבודת ה' היא כדבעי

ביאור השייכות בין תוכן הסימנים ד'מעלה גרה' ו'מפרסת פרסה' לתוכן ענין האכילה;
יבאר סימנים אלו בעבודת האדם את השי"ת

א. בפרשתנו (יד, ד) מדובר אודות הסימנים המבדילים בין הבהמות הטהורות הראויות לאכילה לבין אלו שאינן ראויות לאכילה, דסימן ההיכר דבהמה טהורה הוא במה שהיא מעלת גרה ומפרסת פרסה.

והנה, הגם שבפשטות סימנים אלו הם רק כסימן בעלמא, להבדיל בין בהמות אלו לאלו, ואין קשר תוכני בין הסימן להענין דטומאה וטהרה – הנה יסוד מוסד הוא בפנימיות התורה, אשר כל עניני התורה מכוונים, ומוכרח שישנו קשר תוכני בין סימנים אלו להדבר עליו הם מסמנים.

ומכיון שכן, נראה לבאר ענין סימנים אלו (ושייכותם ל"הבהמה אשר תאכלו") בעבודת האדם את השי"ת, וכלדקמן.

ב. ויובן זה בהקדים, דכוונת ענין האכילה ("זאת הבהמה אשר תאכלו"), שהאדם אוכל מאכלים ממין ה'דומם', ה'צומח' או ה'חי', הוא בכדי להעלות אותם המאכלים לדרגת ה'מדבר'. דהמאכל נעשה לחלק מן גוף האדם, שהוא ממין ה'מדבר'.

לקראת שבת

ט

וכן הוא גם בהאדם עצמו, שישנם בהאדם דברים בהם הוא נדמה להמינים דומם, צומח וחי [ע"ד מאמר רז"ל (חגיגה טז, א) שבשלושה דברים נדמה האדם כבהמה – "אוכלין ושותין כבהמה" וכו'], וישנם דברים בהם הוא שונה ממינים אלו, ובהם הוא מתייחד כאדם – 'מדבר'. וגם בזה, הנה השלימות דעניני הדומם, צומח וחי שבאדם, היא לא בהם לכשעצמם, אלא רק בזה שהם משמשים את עניני ה'מדבר' שבאדם, וכפופים תחת ממשלתו. דע"ז הם מתכללים ומתעלים בדרגת ה'מדבר'.

ולאחרי עבודה זו, הנה הכוונה והשלימות דהאדם (מין ה'מדבר', שבו נכללים שאר המינים (והבחינות) דדצ"ח) היא בזה שהוא 'מתכלל' בהקב"ה. וכפי שמבאר רבינו הזקן (בעל התניא והשו"ע) בספרו לקוטי תורה (ויקרא ב, א) דמכיון ש"שלוחו של אדם כמותו" (חגיגה י, ב. ועוד), הנה בשעה שהאדם ממלא שליחותו של הקב"ה, הרי הוא נעשה "כמותו", כביכול, של הקב"ה – דהוא אינו מציאות לעצמו, אלא הוא נעשה, כביכול, מציאות אחת עם הקב"ה.

ג. אמנם, הדרך לבוא לדרגא זו, דהתכללות האדם (שבו מתכללים שאר המינים דדצ"ח) בהקב"ה, היא דרך רחוקה עד מאוד. ומכיון ש"כל הדרכים בחזקת סכנה", נתנה לנו התורה ב' סימנים, בכדי להכיר עם עבודתו היא כדבעי או לאו.

וזהו ענין הסימנים המבוארים בפרשתנו:

'מפרסת פרסה' – היינו קו המפריד ומחלק לב' צדדים. וענינו בעבודת האדם, דכאשר האדם עובד עבודתו ב'קו' אחד (וכמו בקו החסד או קו הגבורה), הרי אפשר דעבודתו זו היא מצד טבעו – דמפני שבטבעו הוא נוטה לזה, לכן הוא עוסק בזה כדבעי כו' – ואין זו הוכחה שהוא עושה זה מצד עבודתו את ה'. אמנם כאשר עוסק האדם בב' קוין יחדיו (דזה אינו שייך מצד טבע האדם, דהאדם אינו יכול לעסוק בב' קוים הפכיים באותה ההתלהבות כו'), אזי הוכחה גמורה היא, שזהו אכן מצד עבודתו את ה'.

וזהו הסימן של 'מפרסת פרסה' – דבעבודת האדם ב"זאת הבהמה אשר תאכלו" (להעלות את הבחינות דדצ"ח ("בהמה"), ולכללם (בהאדם, ועי"ז) בהקב"ה), הנה כל עוד והאדם מתעסק בקו מסוים בכדי לעבוד את ה', יתכן וזה נובע מצד הטבע והרגילות שלו; דוקא כאשר הוא עובד את ה' בב' קוין הפכיים, אזי זהו 'סימן' שהוא אכן מבצע את שליחותו של הקב"ה.

אמנם, כיון וסוף סוף עיסוקו הוא בדברים גשמיים, היכולים לבלבלו בעבודתו – אין הוא יכול לסמוך על עצמו שאכן עבודתו כדבעי, ולשם כך צריך לסימן נוסף – 'מעלה גרה'.

'מעלה גרה' היינו, לעיסה של האוכל שוב ושוב. וכן הוא בנדו"ד. דעל האדם לבדוק שוב ושוב ולברר בכל פעולה שלו, האם הוא אכן מבצע בזה את שליחות הקב"ה.

חידושי סוגיות

גדר פדיון מעשר שני

מביא כמה דרכים באיסור פדיון פירות שנקנו ממעות פדיון מעשר שני, דמצינו ע"ז ג' טעמים, אם הוא מדין "טפל חמור מן העיקר" או מטעמים אחרים, ויבאר דהדבר תלוי בג' אופנים בגדר מה שהתירה תורה לפדות פירות מעשר, וע"פ זה יבאר הרבותא בלשונות הרמב"ם בזה

א.

ב' דרכים שכרדב"ז בכיבוד איסור פדיון, הוא פלוגתת רש"י ותוס' בנבחים

כתב הרמב"ם (הל' מע"ש ונטע רבעי פ"ז ה"א): "פירות הנלקחות בכסף מעשר שני אינן נפדין בריחוק המקום אלא א"כ נטמאו באב הטומאה, אלא יעלו הן עצמן ויאוכלו בירושלים". ובהלכה שלאח"ז הוסיף, ד"זה חומר בלקוח בכסף מעשר מפירות מעשר עצמן", היינו דבפירות מעשר עצמן התירה תורה לפדותן גם בלא נטמאו (אף שהי' יכול לטרוח ולהביאן לירושלים בעצמם לאכלן בטהרה), ויקח הכסף לירושלים לקנות בדמיהן, אמנם, בפירות הפדיון החמירה תורה שלא להתיר לפדותן עוד עד שיביאם בעצמם לירושלים, דאחר שכבר פדה המעשר פעם אחת כמעות וקנה פירות באלו המעות מבלי שיעלה לירושלים – שוב אינו יכול לפדותן עוד אא"כ נטמאו.

וצ"ע קצת, מה טעם ראה הרמב"ם להדגיש בהלכה בפ"ע ד"זה חומר כו' מפירות מעשר עצמן", אחר שכבר פסק הדין עצמו בהלכה שלפנ"ז, דלכאורה לא למדנו הרמב"ם בזה מאומה ונראין דבריו כמיותרים.

לקראת שבת

יא

והנה, הרדב"ז על אתר כתב דהמקור לדברי הרמב"ם במ"ש שחמורין הפירות שנקנו מפירות מעשר עצמן, הוא מהא דתנן במעשר שני (פ"ג מ"ה): הלקוח בכסף מעשר שני שנטמא – יפדה. רבי יהודה אומר, יקבר. אמרו לו לר"י, ומה אם מע"ש עצמו שנטמא הרי הוא נפדה הלקוח בכסף מע"ש שנטמא אינו דין שיפדה. אמר להן, לא אם אמרתם במע"ש עצמו שכן הוא נפדה בטהור ברחוק מקום תאמרו בלקוח בכסף מעשר שאינו נפדה בטהור¹ ברחוק מקום.

היינו, דבמשנה זו חזינן דלכו"ע² פירות שנקנו בכסף הפדיון שוב אינם נפדים חוץ לירושלים (ברחוק מקום)³ כ"ז שלא נטמאו, ורק איפליגו אי ילפינן מזה דאף בשנטמאו אינם נפדין (ובזה פסק הרמב"ם כרבנן דעד כדי כך לא החמירו וכשנטמאו באב הטומאה ייפדו). וביאר הרדב"ז, דדין זה שכ"ז שלא נטמאו אינם נפדין, נכלל בהגדר דאשכחן בכמה דוכתינן "טפל חמור מן העיקר", כמשי"ת להלן בארוכה.

ולאח"ז הוסיף ע"ז הרדב"ז באו"א, דאפשר אפילו למ"ד דאין להחמיר בטפל יותר מן העיקר, מ"מ בנדו"ד "טעמא רבה" איכא להחמיר בפירות שנקנו מן הפדיון שלא יוכל לפדותן עוד אם לא נטמאו, דכיון שכל הטעם שהתירה תורה הפדיון הוא רק על מנת שיקנה אדם בהמעות צאן או בקר בירושלים (ולא יצטרך לטרוח במשא פירות המעשר ממקומו לירושלים, כמבואר בהכתובים דפרשתנו), הנה אחר שפדה פירות המעשר פעם אחת וקנה בהם, הוה הפירות הנקנים כמי שנקנו בירושלים עצמה, דאז ודאי לא חזו לפדי' פעם אחרת, שהרי רק חוץ לירושלים התירה תורה פדיון מעשר.

ב.

ויש לומר דב' האופנים שברדב"ז, אם הוא מדין טפל חמור מן העיקר או לאו – כבר איפליגו בזה קמאי:

הנה, מ"ש הרדב"ז באופן הא' שהוא מן הכלל ד"טפל חמור מן העיקר", לכאורה מפורש כן בסוגיית הגמ' גבי כלל זה (זבחים מח, סע"ב ואילך), דהמשנה הנ"ל הובאה שם להוכיח דמציון טפל חמור מן העיקר⁴. אמנם, הראשונים בסוגיין נחלקו בפירוש הוכחה זו, דרש"י שם⁵ (ד"ה והרי מעשר וד"ה אינו נפדה) פירש שראיית הגמרא היא רק מדברי ר' יהודה, דממה שאמר שפירות

– ראה לקמן בארוכה גדר הפדיון שהתירה תורה.

(4) וראה אור שמח כאן, שהרמב"ם כיון להא דזבחים.

(5) וכן הוכיחו בתוס' דלהלן בפנים מתוספתא. ועד"ז הוא בר"ש מע"ש שם, ועיי"ש שהביא ב' השיטות.

(1) ברדב"ז שם ליתא תיבה זו.

(2) וכן כתב הרמב"ם בפיהמ"ש מע"ש שם. ובתוד"ה רבי יהודה (פסחים לח, א) בסופו כ' שהוא מדרבנן. אבל ראה תוס' הרשב"א (להר"ש משאנץ) פסחים שם. וראה לקמן בפנים. ואכ"מ.

(3) ובפרט את"ל ש"כי לא תוכל שאתו" (פרשתנו יד, כד) הוא לא לעכובא, כ"א שדבר הכתוב בהווה.

לקראת שבת

שנקנו אינם נפדין לעולם ואף אם נטמאו ייקברו, מוכח דהטפל חמור מן העיקר. אמנם התוס' כתבו דאית ספרים דגרסי שם אחר שהביאו המשנה – "נטמא אין, לא נטמא לא", היינו דהדיוק הוא גם משיטת רבנן דדוקא בשנטמאו התירו לפדות הפירות שנקנו, אבל בטהורין אסרו הפדיון אף חוץ לירושלים, דמזה מוכח שהטפל חמור מן העיקר, דבפירות מעשר עצמן אף טהורים ייפדו חוץ לירושלים.

ובהשקפה ראשונה נראה תמוה קצת שיטת רש"י, מאי טעמא נדחק לומר דההוכחה היא רק משיטת ר' יהודה, ומפני מה לא קיבל פירוש התוס' דאף מדברי רבנן מוכח דהטפל חמור מן העיקר. אמנם התוס' שם כבר יישובו זה במה דכתבו דלגירסת הקונטרס מה שאמרו רבנן שא"א לפדות פירות שנקנו כ"ז שהם בטהרתן, "האי לא מקרי טפל חמור מן העיקר, דמעשר עצמו טהור נפדה ברחוק מקום כדי ליקח בדמים בירושלים בקר וצאן כו' אבל אם לקח פירות בו חוץ לירושלים כדי לאוכלם בירושלים, לא יפדה כמו שלא הי' פודה מה שהי' לוקח בירושלים". ויש לומר, דלזה כיון הרדב"ז בפירושו הב', במ"ש דהוי כאילו קנה הפירות בתוך ירושלים, ולכן א"א לו לפדותן, כנ"ל. ובפירושו הא' אזל הרדב"ז בשיטת התוס', דאף שיטת רבנן הוא מדין "טפל חמור מן העיקר".

אמנם עפ"ז יש לציין לאידך גיסא, מה טעם לא קיבלו התוס' (וכן הרדב"ז בדרכו הראשונה) סברת רש"י, דלא הוי מדין טפל חמור מן העיקר אלא מטעם אחר.

ג.

ג' דרכים בהגדרת פדיון מעשר שני, ועפ"ז ביאור ג' המעמים שמצינו לאיסור פדיון בפירות שנקנו ממצעות הפדיון

והנראה בזה לבאר סברות הפלוגתא, דהנה בגדר פדיון מעשר שני שהתירה תורה ניתן לפרשו בכמה אופנים, דאפ"ל שהוא כמין היתר מיוחד שנתנה תורה להאדם, היינו שעיקר מצות מעשר לכתחילה⁶ הוא להביא הפירות עצמן ולאוכלם בירושלים⁷, ומ"מ, כיון שהוא טורח על האדם להביא הפירות לירושלים – התירה לו תורה שיפדה הפירות בכסף, וכשיבוא לירושלים וכספו בידו יקנה באלו המצעות פירות ע"מ לאוכלם שם. וכן הוא משמעות הכתובים בפרשתנו (יד, כד-כה) – "ואכלת לפני ה' א גו' וכי ירבה ממך הדרך כי לא תוכל שאתו גו' וצרת הכסף בידך והלכת אל המקום".

אבל אפ"ל גם בדרך אחר, דאי"ז כמין "היתר" של בדיעבד מפאת טורח המשא, אלא

קכח). עיי"ש בארוכה. וברמב"ן בשהמ"צ בסוף חלק המ"ע הוסיף המצוה שנצטוינו לאכול מע"ש ובכורות בירושלים. ואכ"מ.

(6) כמ"ש הרמב"ם רפ"ב מהל' מע"ש.
(7) ראה בארוכה מנ"ח (מצוה תמב), דאין מע"ש לאכול מע"ש בירושלים (ומנה רק ההפרשה – במ"ע

לקראת שבת

יג

שכן הוא מצות מעשר מעיקר הדין⁸, דמלכתחילה צייתה תורה לקיימו בב' אופנים⁹, שהנמצא בירושלים יאכלם שם (וגם מחוץ לירושלים אם ירצה יביאם בעצמן), וכאשר נמצא חוץ לירושלים אופן קיום המצוה מעיקרא הוא בדרך אחר, דאז עליו לפדות הפירות במעות ולילך עמהם לירושלים ע"מ לקנות שם, ובזה מקיים המצוה. היינו שהם ב' דרכים בקיום המצוה ולא עדיף כלל זה מזה, דפדיון הפירות בכסף (וקניית פירות בהם בירושלים) הוא ממש כהבאת הפירות לירושלים. וכדמוכח מהא דאמרו (מכות יט, ב) דאפילו הנמצא "פסיעה אחת חוץ לחומה" – יפדה, ועוד זאת פסקו (רמב"ם הל' מע"ש פ"ב ה"ח) אפילו בשהי' הוא בירושלים ופירות מעשרו חוץ לחומה ואוחזם בקנה – יכול לפדותן, ולא מצינו שיצריכוהו להכניס פירותיו בפנים על מנת שיקיים המצוה בשלימות, אף דליכא שום טרחא בזה.

ובזה גופא יש לומר עוד בדרך חדשה, דלא רק כהדרך השני הנ"ל שהפדיון הוא אופן נוסף שנתנה תורה (מעיקר הדין) איך לקיים מצות אכילת הפירות בירושלים (וכאילו נאמר דאכילת מעשר מתקיימת בב' דרכים – הבאת הפירות שמה או פדייתם בכסף והבאת הכסף שמה, דלדרך זו הפדיון הוא א' מאופני ה"הכשר מצוה" דמצות האכילה, ופדיית הפירות כמוה כמעשה ההבאה לירושלים על מנת מצות האכילה), אלא יתירה מזו, דמצות פדיון פירות הנמצאים ברחוק מקום הוא מצוה ודין בפ"ע שאינו שייך כלל למצות האכילה בירושלים, שכאופן זה משמע יותר ממה שתיקנו ברכה מיוחדת בפ"ע על פדיית פירות מעשר¹⁰, דמוכח שאינה רק דומה למעשה הבאת הפירות לירושלים שהוא רק הכשר לאכילת הפירות.

ד.

ויש לומר דבזה גופא נחלקו רבותינו הראשונים, ומזה נסתעפה פלוגתתם לענין דין פירות שנקנו בהפדיון. ובהקדם, דבטעם מה שלכו"ע אי אפשר לפדותם כ"ז שהם טהורים, הנה מלבד ב' השיטות דלעיל אם הוא מדין טפל חמור מן העיקר או מ"טעמא רבה" הנ"ל, מצינו ביאור בדרך שלישי בשטמ"ק (זבחים מט, רע"א, אות א' – גרפס בסוף המסכתא), שכתב דהטעם הוא "משום דאמר רחמנא במעשר טהור שפודים אותו מחוץ לירושלים, היינו בשביל טורח הדרך שחס רחמנא על טרחו כדכתיב כו', וזה שלקח מן הכסף פירות ברחוק מקום כדי לאכלו

בירושלים לבעליו כמעשר שני לכל דבר" – ל' הרמב"ם בהכותרת להל' מע"ש ונטע רבעי ושם רפ"ט) – "שהפירות טעונים לאכלן בירושלים או לחללן בדמים ולאכול הדמים בירושלים".

10) רמב"ם שם פ"ד ה"ג. ולהעיר מהשגת הראב"ד שם ה"ד: והלא מכיון שמברכים על פדיונו מצוה הוא ולמה טומנין את המצוה. וראה לקמן בפנים.

8) להעיר מתוד"ה אמר (מכות יט, ב), דלפני שיראה פני הבית אף ד"ליכא לאו אבל עשה איכא דכתיב וצרת הכסף בידך אבל בלא פד' לא" (ועד"ז הוא בריטב"א שם). וראה כס"מ שם פ"ב ה"ו, דהביא תוס' הנ"ל בביאור דעת הרמב"ם. ואכ"מ.

9) להעיר מלשון רש"י שופטים כ, ו ד"ה ולא תחללו – בנוגע לנטע רבעי (ש"דינו להאכל

לקראת שבת

בירושלים ג"כ גילה דעתו דאינו חס על טרחו, לפיכך אינו נפדה כשהוא טהור, דמשמע שהוא כמו "קנס" שבמקום זה לא נתנו בידו ההיתר דפדיון מעשר¹¹.

ועפ"ז נ"ל, דהשטמ"ק ס"ל דגדר פדיון מעשר הוא, דהוי כ"היתר" מיוחד שנתנה תורה להאדם לפטור עצמו מקיום המצוה על דרך הרגיל בהבאת הפירות לירושלים, כאופן הא' דלעיל, ולכן ביאר דמה שלא התירה תורה למי שכבר קנה בהפדיון חוץ לירושלים שלא יוכל לפדות עוד, זהו משום שכבר גלי דעתי שאינו חס על טורח הדרך, וא"כ כבר איבד ה"זכות" שנתנה לו תורה לפדות מעשר בעבור הטורח, ושוב חל עליו קיום המצוה כתיקונה בהבאת הפדיון לירושלים (אא"כ נטמאו וא"א באופן אחר).

משא"כ רש"י ותוס' דלעיל לא קיבלו טעם זה, כיון שסברו כאופן הב' או הג', שהוא דרך לעצמו שנתנה תורה בקיום מצות מעשר מעיקר הדין ובשלימותה. ובוזה גופא נחלקו בב' הדרכים דלעיל, דרש"י ס"ל שהוא בדומה לחיוב הבאת הפירות לירושלים שנעשה בתור "הכשר מצוה" לקיים האכילה בירושלים, שכנגד זה צייתה תורה למי שהוא בריחוק מקום שיקיים הכשר האכילה במה שיפדה הפירות ויקנה בהם, ודין הפדיון הוא רק על מנת שיקנה בזה פירות, כלשון הכתוב (פרשתנו יד, כו) "ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך", ולכן נתבאר בשיטתו שהטעם על זה שא"א לפדות פירות שנקנו מן הפדיון הוא, מכיון שכבר קיים הפדיון הבא במקום הבאת הפירות לירושלים, וא"כ ה"ז כאילו עשה מכבר מעשה הבאת הפירות לירושלים, והוו הפירות כמי שנקנו בירושלים (כמ"ש התוס' והרדב"ז¹²).

היינו דכיון שמצות פדיון נאמרה רק כדרך נוסף להכשיר האכילה ע"י שיפדה ויקנה בהם, מובן שרק פעם אחת נתנה תורה לעשות זה, וכלשון המבי"ט (קריית ספר, רפ"ז מהל' מע"ש¹³) דאחר שפדה פעם אחת "כבר נגמר מצוותו" ושוב אינו נפדה¹⁴, דהא מצות הפדיון ניתנה רק על מנת להכשיר האכילה, וא"כ על כרחך לא נתכוונה תורה במה שהתירה פדיון אלא רק לפדיון אחד (ורק בנטמאו יוכל לפדותם עוד, דאז חזר היתר התורה ע"מ להכשיר האכילה כיון דא"א באופן אחר).

שפירש כן בפירות שנטמאו, דלדעת ר"י יקבר – הואיל ונגמר מצותו וקנה פירות ממצות מע"ש שוב לא יפדה".

15 בקריית ספר אפשר לפרש שכבר נגמר מצותו – היינו מצות פד' פירות מע"ש, והוי מצוה בפ"ע. אבל בריטב"א ב"מ (נג, ב ד"ה כרבי יהודה) בתירוץ דברי ר"י דהתם (גבי סלעים על דינרין (שם מה, א) דלא דריש כסף ראשון ולא כסף שני אלא כסף כסף ריבה) לא נגמר עדיין מעשה המעשר שעדיין לא נגמר פדיונו לגמרי, משמע דהוי מכלל מצות מע"ש, שסיומה הוא הבאתו לירושלים.

11 וראה גם מלאכת שלמה למשנה מע"ש שם: כיון דלקח צרכי סעודה מן כסף וגלי אדעתי דלא הי' קשה בעיניו להעלותו כו' הלכך קנסוהו דיעלהו ולא מצי פריק ל' דהוי זלזולו של מע"ש. אלא דשם מפרש כן דברי הר"ש שם.

12 ואכן מפורש בדבריהם בזה, שהפדיון שנתנה תורה הוא רק על מנת לקנות בהם פירות, עיי"ש, וכ"כ הר"ש שם.

13 וראה גם תוס' זבחים שם בתחלתו וכן בר"ש מע"ש שם. אלא דשם כ' כן בדעת ר"י. ע"ש.

14 ועד"ז הוא ברע"ב למשנה מע"ש שם [אלא

אמנם שיטת התוס' וכ"ה הפירוש הא' ברדב"ז, דהטעם שנאסר הפדיון הוא רק מן הכלל טפל חמור מן העיקר, נראה שזהו כיון שסבירא להו כהדרך הג' דלעיל, שהפדיון שאמרה תורה הוא חיוב ומצוה בפ"ע שאינו רק כהכשר אל האכילה, כ"א דין לעצמו שהנמצא בריחוק מצוה בידו לפדות פירותיו. וכאילו היא מצוה השייכת על הפירות, דכל פירות הקדושים בקדושת מעשר ונמצאים בריחוק מקום, בידו להחליפם ולפדותם במעות, וכשפודה פעם אחת כבר גמר מצות הפדיון שהיתה בידו על אותם הפירות, ועכשיו נעשו אלו מותרים באכילה בכ"מ. אבל פירות אחרים שיהיו קדושים במעשר – עדיין תהי' בידו מצות פדיון.

ולכן לא פירשו שבמה שפדה פעם אחת הוי כאילו כבר עשה מעשה הבאת הפירות לירושלים (ומה שיקנה ה"ה כאילו קונהו בירושלים), דהא הפדיון לא בא במקום הבאת הפירות ואינו דרך נוסף להכשיר האכילה, כי אם רק שהתורה נתנה מצוה בפ"ע להחליף פירות במעות¹⁶, אבל עדיין לא נעשה מאומה בהכשר האכילה במה שהחליף למעות אלא הוא ענין בפ"ע, וגם מי שפדה פעם אחת אי"ז כאילו הביא פירות לירושלים (דהכשר האכילה יקיים רק בקניית פירות תוך חומות ירושלים, ולא במה שפדה הפירות בתחילה), וא"כ עדיין מונחת לפניו החיוב להכשיר האכילה בירושלים (שהכשר זה אפ"ל תמיד בכ' דרכים, או ע"י הבאת המעות או ע"י הבאת פירות), ובאם יקנה שוב פירות בהמעות קודם שיכשיר האכילה בהבאת המעות לירושלים – עדיין ביכלתו לקיים שוב הפדיון בפירות אלו החדשים (שגם המה קדושים בקדושת מעשר, וגם בהם ניתנה מצות פדיון), וא"א לומר שכבר השתמש בהכשר האכילה שנתנה תורה, דהא היא מצוה בפ"ע שהתורה הרשתה להחליף פירות מעשר במעות, ויכול לעשות זה גם עתה בהפירות החדשים¹⁷. ומטעם זה לא קבלו הסברא דרש"י הנ"ל, ופירשו דעל כרחק צ"ל דמה שנאסר הפדיון בפירות שנקנו הוא מדין טפל חמור מן העיקר.

ועפכ"ז א"ש ומחזור ביותר, להדרך הא' שברדב"ז, מה שהוסיף הרמב"ם בהלכה בפ"ע

כיון שדין פדיון הוא בהחפצא דהפירות עצמן, הרי נמצא שהפירות עצמם "עומדים" לפדות, אלא שתלוי ברצון הגברא איזה דין ואופן רוצה לקיים בפירות אלו אי להעלותם לאכלם או לפדות אותם. משא"כ להפירוש שהוא רק היתר להגברא (כאופן הא' דלעיל) ואינו דין בפירות מע"ש גופא, י"ל דצריך לפרש מעשיו, כי הפירות מצ"ע אינם עומדים לפדיון. ועפ"ז יש לבאר מה שבדין הנ"ל מתחיל הרמב"ם "הרוצה לפדות", ולא התחיל ע"ד הלשון בכתוב באם לא תוכל להעלותן (וכיו"ב) אז תיפדה כו', כי א' דין פדיון אינו דין בדמוכרה דוקא, ב' הוי דין בגוף הפירות. אבל לכאורה כ"ז אפשר לומר גם לאופן הב' הנ"ל. ועצ"ע. ואכ"מ.

16) וי"ל דע"פ הנ"ל יומתק גם מה שמוסיף הרמב"ם (פ"ד ה"ג) ומפרט בהברכה "אשר קדשנו במצותיו וצונו (על פדיון מע"ש)" – ובמקורו (ירושלמי דמאי פ"ד ה"ד) ליתא (וראה רמב"ם ה"ל מעשר ספ"א) – להדגיש שהוא קיום מצוה בפ"ע. אבל להעיר דבהענתת הברכות ברמב"ם כמה אופנים: בכמה מקומות מביא כל נוסח הברכה, גם בשם ומלכות, לפעמים כנ"ל "אשר קדשנו כו", ולפעמים רק סיום הברכה – וראה רמב"ם ה"ל ברכות פ"א ואכ"מ.

17) ואולי יש לבאר עפ"ז פסק הרמב"ם ברפ"ד, דכאשר פדה פירות מע"ש בדמיהן, אם לא פירש אלא הפריש מעות בלבד כנגד הפירות דיו ואינו צריך לפרש (כדעת ר' יוסי בפ"ד דמע"ש מ"ז) – כי

לקראת שבת

לומר "זה חומר כו", דבזה פירש שיטתו בהגדרת הדין דפדיון מע"ש, דיש לומר שכוונתו שאיסור פדיון בפירות שנקנו הוא מדין טפל חמור מן העיקר, ובזה ר"ל שאין כאן טעם אחר להחמיר בהפירות, כיון שס"ל כדרך הג' הנ"ל שהפדיון שאמרה תורה הוא מצוה בפ"ע בפירות הקדושים בקדושת מעשר, והסברא נותנת להתיר זה גם באלו הנקנים בכסף הפדיון, ומה שאעפ"כ אסרו הפדיון – "זה חומר בלקוח בכסף מעשר מפירות מעשר עצמן", פירוש שהוי מדין טפל חמור מן העיקר.

דרכי החסידות

אגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהר"י צ'
מלויבאוויטש נ"ע בענייני עבודת השי"ת

"כי לולא התמהמו"

אופן העבודה דחודש אלול – "חודש בו נפתחים השערים לכל הבא לגשת אל הקדש
לעבודת הבורא בתשובה בתפלה ותורה"

ב"ה י"ג אלול תרצ"ז
אל תלמידי הישיבות די בכל אתר ואתר
ד' עליהם יחיו

בחסד אל עליון, עומדים אנחנו כולנו בהיכל הרחמים - בחדש אלול - שהוא חדש הרחמים
שבו מאירות שלש עשרה מדות הרחמים.

"חודש של רחמים, חודש של חשבון וחודש הכנה"

החודש הזה הוא חדש הרחמים, אשר בו נפתחים שערי הרחמים לכל הבא לגשת אל הקדש
לעבודת הבורא ב"ה, בתשובה, תפלה ותורה.

החודש הזה הוא חודש האחרון משנה החולפת והעוברת מההוה אל העבר, והוא חודש
של חשבון הנפש, לחשוב ולהתבונן במה עברה עליו השנה. להתחרט על הלא טוב בחרטה
גמורה, ולקבל על עצמו להיות זהיר על להבא בקיום המצות בהידור, לשקוד בתורה ותפלה
ולהתרגל במידות טובות.

לקראת שבת

החדש הזה הוא חדש ההכנה, לקראת קבלת שנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה בגשמיות וברוחניות.

"לולא התמהמנו" - אם נתמהמה בעבודת חודש אלול...

יש ספור ארוך, מקובל מפי הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' צוקללה"ה נבג"מ זי"ע, אודות אחת התורות אשר אמר הוד כ"ק אדמו"ר הזקן - בעל התניא ושלחן ערוך - בשבת מברכין חודש אלול שנת תקנ"ה, מה ששמע מפי מורו ורבו הרב המגיד ממעזריטש נ"ע בשם מורנו הבעש"ט נ"ע. ואלו דברי קדשו:

הרבי (המגיד ממעזריטש) אמר לנו, מה ששמע מהרבי הבעש"ט נ"ע:

"כי לולא התמהמנו כי עתה שבנו זה פעמים". "שבנו פעמים" הם שני אופני תשובה, (א) תשובה כללית דראש השנה בקבלת עול מלכות שמים. (ב) תשובה פרטית דיום הכיפורים לפרט חטאיו לכבסם ולהטהר. שתי התשובות הללו תלויות בחשבון הנפש שהאדם עושה בחודש אלול. וזהו "לולא", אותיות אלול. "לולא התמהמנו" - אם האדם מתמהמה ומאריך בחשבון נפשו בחדש אלול, הנה אז שבנו פעמים, כלומר לפי אופן זה תהי' העבודה בשני אופני התשובה דראש השנה ודיום הכיפורים.

אמנם ההכנה דחודש אלול היא הכנה כללית, וצריכה להיות גם הכנה פרטית. ההכנה פרטית לעבודה דראש השנה, היא בימי הסליחות, בבקשת רחמים ותחנונים, כעבדים המתחננים אל אדונם בבקשת סליחה בהבנת האמת ד"לך ה' הצדקה ולנו כושת הפנים". וההכנה פרטית להעבודה דים הכיפורים היא בהימים שבין כסא לעשור.

לקבוע זמני לימוד חסידות והתוועדות

תלמידים נכבדים! התלמידים החפצים ללמוד תורת החסידות, הנה בשני חדשים אלו אלול ותשרי יקבעו להם מועד וזמן מיוחד ללמוד תורת החסידות, והלימוד יהי' שנים שלשה חברים יחדיו ילמדו מאמר אחד איזה פעמים, ולקבוע זמנים להתוועד ולשוחח בעניני חסידות.

תלמידי הישיבות, עמודי עולם, הושלבו כולכם כאחד לשקוד בתורה ביראת שמים, כל אחד ואחד מכם יקבע לו לימוד, אשר יביאו לידי יראת שמים, וכל אחד ואחד מכם ישים לבו ודעתו להשפיע על אחיו קרוביו ומכריו - בעלי עסקים - לקבוע עתים לתורה, ולעוררם לעשות אגודות של לימוד בריבים.

ולקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני לברך אתכם תלמידים אהובים ויקרים, ואת הורייכם אחייכם ואחיותכם ובני משפחתם בתוך כלל אחינו בני"י בשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

והנני ידידכם עוז הדורש שלומכם טובתכם והצלחתכם אוהבכם בלי גבול ומברככם.

לזכות

החתן התי' **דוד שלמה** הכהן שי' כ"ץ
והכלה מרת **חנה רבקה** תחי' **קסלר**
לרגל בואם בקשרי השידוכין בשעטומ"צ
יה"ר שיזכו להקים בית נאמן בישראל
על יסודי התורה והמצוה

*

נדפס ע"י הורי החתן

לזכות הילדה

נחמה ציונה תחי'

לרגל הולדתה בשעטומ"צ

ביום שישי י' מנחם אב ה'תשס"ו

ערש"ק נחמו

*

ולזכות אחיה ואחיותיה

חיה מושקא, מנחם דוד, מרים חנה,

משה מענדל, מנוחה רחל, מאיר שלמה ומרדכי מימון

שיחיו

*

נדפס ע"י ולזכות הוריהם

ר' יעקב חיים ומרת מיכל מסעודה שיחיו

מלכא

יה"ר שיזכו לגדלם לתורה, לחופה ולמע"ט

מתוך בריאות, נחת והרחבה